

Sygn. akt V CZ 45/21

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa M. K. i Z. K.
przeciwko S. Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 18 listopada 2021 r.,
zażalenia powodów i zażalenia pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 października 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyła punkt pierwszy zaskarżonego wyroku, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi
Apelacyjnemu w (...).**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 13 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w W., w sprawie z powództwa M. K. i Z. K. przeciwko S. Spółce Akcyjnej w W. o zapłatę i ustalenie:

- umorzył postępowanie co do kwoty 10 gr (pkt I);

- ustalił, że powodów nie wiążą następujące postanowienia umowy kredytu hipotecznego numer (...) zawartej ze stroną pozwaną 4 kwietnia 2007 r.: § 2 ust. 1 w zakresie w jakim przewiduje nominowanie kwoty kredytu do waluty CHF według kursu kupna walut dla CHF obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego poszczególnych transz; § 2 ust. 2 w zakresie w jakim przewiduje podanie w harmonogramie spłat informacji o kwocie kredytu w CHF i wysokości kursu ustalonego przez Bank w dniu uruchomienia kredytu; § 3 ust. 2 w zakresie w jakim przewiduje przeliczenie wypłaconej kwoty (transzy) na CHF według kursu kupna walut dla CHF ustalanego przez Bank i obowiązującego w banku w dniu wypłaty środków (pkt II);

- zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów kwotę 27 087,02 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 18 282,27 zł od 24 marca 2017 r. do dnia zapłaty, od kwoty 3 102,56 zł od 18 października 2017 r. do dnia zapłaty, od kwoty 2 367,42 zł od 19 września 2018 r. do dnia zapłaty, od kwoty 3 334,67 zł od 1 października 2019 r. do dnia zapłaty, przy czym wskazał, że spełnienie świadczenia do rąk któregośkolwiek z powodów zwalnia stronę pozwaną (pkt III);

- oddalił powództwo w pozostałej części (pkt IV) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt V).

Wyrokiem z 22 października 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...), na skutek apelacji strony pozwanej, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. z 13 grudnia 2019 r. w ten sposób, że uchylił zaskarżony wyrok w punkcie III i V i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania (pkt 1) oraz oddalił apelację w pozostałej części (pkt 2).

Sąd Apelacyjny, odnosząc się do rozstrzygnięcia zawartego w punkcie III zaskarżonego wyroku, wskazał, że Sąd pierwszej instancji ustalił wysokość nienależnego świadczenia spełnionego przez powodów w okresie wykonywania umowy od czerwca 2007 r. do października 2019 r. w kwocie 27 087,02 zł, akceptując w całości wyliczenia powodów i uznając, że ich wynik jest prostym działaniem arytmetycznym. W opinii Sądu drugiej instancji w tej kwestii istniała konieczność zasięgnięcia opinii biegłego: Sąd Okręgowy dostrzegł taką potrzebę,

pominał jednak opinię biegłego złożoną do akt, uznając, że jej uzupełnienie i odniesienie się biegłego do zarzutów zgłoszonych przez obie strony jest niemożliwe, bowiem biegły na swój wniosek został czasowo zawieszony w wykonywaniu czynności. Okoliczność taka nie zwalniała Sądu pierwszej instancji z obowiązku zasięgnięcia opinii innego biegłego, jeśli rozstrzygnięcie sprawy wymagało wiadomości specjalnych. Nietrafnie również Sąd Okręgowy przyjął, że strona pozwana zaakceptowała wyliczenia powodów.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego błędne założenia Sądu Okręgowego co do ustalenia wysokości nienależnego świadczenia spełnionego przez powodów i niezasadne pominięcie opinii biegłego skutkuje nierozpoznaniem sporu o zapłatę, co uzasadnia uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie III i przekazanie sprawy w tym zakresie po ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.). Konsekwencją uchylenia punktu III wyroku jest także uchylenie zawartego w punkcie V rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

2. Na powyższy wyrok zażalenie wnieśli powodowie M. K. i Z. K., wskazując, że zaskarżają go w części, tj. w zakresie punktu 1 uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w W. z 13 grudnia 2019 r. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Na wyrok Sąd Apelacyjny w (...) z 22 października 2020 r. zażalenie wniosła również strona pozwana, zaskarżając go w punkcie pierwszym. Zarzuciła naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i wniosła o uchylenie punktu pierwszego zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy

albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku (postanowienia) kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18), stąd w zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddała zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok lub postanowienie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14; z 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18; z 28 marca 2018 r., V CZ 18/18).

4. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., poza wypadkami przewidzianymi w § 2 i 3 tego przepisu, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia lub postępowania w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie powinien sam usuwać, wydając wyrok reformatoryjny. Oznacza to, że sąd drugiej instancji powinien dokonać zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji, a jedynie - w razie wystąpienia przesłanek powołanych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. - uchylić wyrok i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę,

albowiem przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas postępowania dowodowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 marca 2018 r., II UZ 118/17; z 21 lutego 2018 r., III PZ 15/17; z 29 października 2020 r., III PZ 6/20). Co do zasady więc w systemie apelacji pełnej wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 i art. 386 § 4 k.p.c., powinny być załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny powołał się na art. 386 § 4 k.p.c. i uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał sporu o zapłatę, co uzasadniało częściowe uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, iż wystąpiła przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22; z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15; z 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16; z 30 czerwca 2021 r., I CZ 38/21).

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych nie upoważnia więc co do zasady do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo (postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 sierpnia 2016 r.,

II CZ 113/16; z 20 stycznia 2017 r., I CZ 1/17; z 26 czerwca 2020 r., V CZ 25/20; z 26 lutego 2021 r., I CZ 88/20; z 30 czerwca 2021 r., I CZ 38/21).

Sąd Apelacyjny podał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ, rozpoznając żądanie o zwrot nienależnego świadczenia, dopuścił dowód z opinii biegłego celem rozliczenia dokonanych spłat z pominięciem waloryzacji, ale wydaną w sprawie opinię uznał tylko za częściowo przydatną dla rozstrzygnięcia, a po rozszerzeniu powództwa, wobec niemożności wydania opinii uzupełniającej za dalszy okres z uwagi na czasowe zawieszenie biegłego w wykonywaniu czynności, dla ustalenia wysokości dochodzonego roszczenia przyjął jedynie dokonanie matematycznych wyliczeń, które powodowie wykonali samodzielnie.

Powyższe zastrzeżenia Sądu Apelacyjnego dotyczące trafności rozstrzygnięcia oraz przyczyn, które legły u jego podstaw, powinny być rozważone i rozstrzygnięte w ramach postępowania apelacyjnego, zgodnie z przyjętym zakresem kognicji tego Sądu. Dostrzeżone przez Sąd drugiej instancji braki nie prowadziły do nierozpoznania istoty sprawy i powinny być załatwione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym. Potrzeba uzupełnienia podstawy faktycznej orzeczenia nie oznacza bowiem nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. ani nie uzasadnia przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Usunięcie wadliwości lub uzupełnienie postępowania dowodowego, nawet w znacznym zakresie, bez względu na ich znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia, powinno nastąpić w drugoinstancyjnym - a nie ponowionym pierwszoinstancyjnym postępowaniu.

5. Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

ke